

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Záložna-kampelička Dolní Bělá

(1886) 1897–1952 (1953)

Inventář

EL NAD č.: 668

AP č.: 260

Veronika Brožková

Plasy 2011

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	7
III. Archivní charakteristika archivního fondu	7
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	7
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky	8
Seznam použitých pramenů a literatury	9

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých zkratk	10
Inventární seznam	11

I. Vývoj původce archivního fondu

Spořitelní a záložní spolky byly malé peněžní ústavy, které poskytovaly finanční služby svým členům z řad malých vkladatelů, především zemědělců a vesnických živnostníků. Vznikaly na sklonku 19. století podle německého vzoru Raiffeisenových záložen na základě zákona č. 70 ze dne 9. dubna 1873, o společenstvech pro napomáhání živnosti a podnikání.

Velkým propagátorem těchto záložních spolků u nás byl František Cyril Kampelík (1805–1872). Tento lékař a politik mimo jiné v roce 1861 vydal brožuru „Spořitelny po farských kolaturách orbě, řemeslu ze svízelné pomohou“. Navrhl v ní zakládání malých venkovských spořitelen, které by z nahromaděného kapitálu poskytovaly rolníkům a venkovským řemeslníkům levný úvěr.

Na přelomu 80. a 90. let devatenáctého století se Kampelíkovy myšlenky začaly uskutečňovat. Zakládáním spořitelním a záložním spolkům se říkalo kampeličky nebo také raiffeisenky podle finančníka Friedricha Wilhelma Raiffeisena, který podobné úvěrové spolky zakládal v Německu. Vedly běžné účty, umožňovaly příjem a výdej peněz a vklady a výběry z vkladních knížek. Ze získaných depozit potom půjčovaly za výhodný úrok svým členům finanční hotovost bez dlouhé čekací doby a složitého ručení. Jednotlivé spolky zaštiťovala Ústřední jednota českých hospodářských spolků v Království českém. Ta pro záložny zajišťovala správu peněžních vkladů, ukládání financí na běžné účty v bankách, vedla účty, poskytovala úvěry, ukládala finanční přebytky, vykonávala revize, poskytovala poradenskou činnost. Vedle toho obstarávala i společný nákup hospodářských potřeb (uhlí, hnojiva, krmiva) pro zemědělce, objednávaných prostřednictvím jednotlivých spolků. Kampeličky byly zakládány s ručením neomezeným, pracovaly přímo na vesnicích, s minimálními náklady, kromě pokladníka neměly placené úředníky, byly spravovány lidmi, kteří měli své hlavní zaměstnání jinde a tuto funkci považovali spíše za čestnou.

Významný podíl na založení peněžního ústavu v Dolní Bělé měli členové Národní jednoty pošumavské. Dne 29. června 1897 se v hostinci Václava Krause v Horní Bělé konala schůze místního odboru Národní jednoty pošumavské pro Bělou a okolí. Na této schůzi přednášel učitel František Novák „o hospodářských družstvech a záložnách dle vzoru Raiffeisenova“. Po přednášce byl na schůzi ustanoven pětičlenný zřizující výbor záložny, který měl za úkol přípravu stanov, voleb a svolání valné hromady. Referentem výboru byl zvolen předseda místního odboru Národní jednoty pošumavské pro Bělou a okolí Antonín Holý.

Ustavující valná hromada Spořitelního a záložního spolku v Bělé u Plas se konala 22. srpna 1897 v hostinci pana Vojtěcha Hajmrleho v Dolní Bělé. Při svém založení měl spolek 29 členů. Bylo zvoleno pětičlenné představenstvo, jehož předsedou (starostou) se stal Josef Drofa, rolník z Lozy, dále šestičlenná dozorcí rada a pokladník. Byly přijaty stanovy spolku a určen základní podíl ve výši 10 zl. Spolek se připojil k Ústřední jednotě českých hospodářských spolků.

Členy se mohli stát pouze občané obcí Dolní Bělá, Hubenov, Líté, Loza, Mrtník a Horní Bělá s osadami Vrtbo a Tlucná. V prosinci 1923 byly do obvodu spolku přijaty obce Lomnička a Dražeň, v říjnu 1949 po sloučení se Záložnou-kampeličkou v Úněšově i obce Úněšov, Číhaná, Podmokly, Čbán, Mostice, Hůrky a Zahrádka. Počáteční úrok z vkladů byl stanoven na 4 %, ze zápůjček na 5 %. Úroková míra se později vlivem různých okolností mírně měnila, odvíjela se většinou od aktuálních úrokových sazeb Ústřední jednoty. Úřední hodiny byly stanoveny v neděli od 9.30 do 10.30 hodin.

Dne 31. srpna 1897 byl spolek zapsán do rejstříku společenstev (Krajský soud v Plzni, sv. I, list 267) pod názvem Spořitelní a záložní spolek v Bělé u Plas, společenstvo s neobmezeným ručením.

Spolek neměl vlastní prostory. Spolková místnost byla v hostinci pana Vojtěcha Hajmrleho v Dolní Bělé, pokladna byla umístěna v bytě starosty spolku. Vzhledem k rozvoji spolku se v roce 1910 začalo jednat o potřebě vhodné místnosti nebo stavbě vlastní spolkové budovy, která by

sloužila zároveň jako skladiště. Teprve v roce 1924 byla pro úřadovnu zřízena poboční místnost vedle sálu v Hajmrleho hostinci.

Na valné hromadě, která se konala dne 16. prosince 1923, došlo z podnětu Františka Vaize k projednávání možnosti přeměny kampeličky na záložnu. Ústřední jednota však tuto přeměnu nedoporučila a činovníci spolku se jejím názorem řídili.

V dubnu 1931 zakoupila kampelička za cenu 25 000 Kč od Václava Tupého dům čp. 36 ve středu obce Dolní Bělá. Pro potřeby spolku byla upravena čekárna a kancelář, zbývající části domu byly pronajaty Hospodářskému družstvu v Plasích jako skladiště. Opravy provedl bývalý pokladník spolku, zednický mistr František Grubr, celková cena adaptačních prací činila 11 068,25 Kč. V nových prostorách se poprvé úřadovalo 13. září 1931.

V roce 1934 musely být podle vládního nařízení č. 169/1933 Sb. změněny stanovy spolku a při té příležitosti se obecné označení kampelička dostalo do názvu, oficiální název tedy zněl Kampelička, spořitelní a záložní spolek v Dolní Bělé, zapsané společenstvo s ručením neobmezeným.

Na základě vládního nařízení č. 268/1941 Sb. byl 23. září 1941 schválen nový dvojjazyčný název Kampelička, spořitelní a záložní spolek v Dolní Bělé, zapsané společenstvo s neobmezeným ručením – Kampelička, Spar- und Vorschussverein für Unter Biela und Umgebung, eingetragene Genossenschaft mit unbeschränkter Haftung.

Po pádu nacistického Německa a obnovení svobodné Československé republiky vydal dne 19. května 1945 prezident republiky Dr. Edvard Beneš dekret č. 5/1945 Sb., jímž byla ve všech hospodářských ústavech, družstvech a institucích zrušena působnost dosavadních vedoucích osob a činovníků sborů a vedení přešlo na jmenované národní správce. Národním správcem dolnobělské kampeličky byl dne 22. července 1945 zvolen učitel František Korb. Dne 19. srpna 1945 se konala valná hromada, kde byl František Piorecký opět zvolen starostou spolku.

Ke dni 20. února 1947 bylo ve smyslu § 1 zákona č. 200/1946 Sb., o některých opatřeních v oboru obchodního a společenstevního práva, ve společenstevním rejstříku z názvu vymazáno německé znění firmy.

Na základě zákona č. 181/1948 Sb., o organizaci peněžnictví, byla výnosem ministerstva financí č. j. 215.654/48-III/7 ze dne 19. října 1948 přikázána přeměna v ústav lidového peněžnictví s tím, že název bude znít Záložna-kampelička v Dolní Bělé. Záložna se stala povinným členem Okresní spořitelny a záložny v Manětíně, která byla zároveň jejím peněžním ústředím. Dosavadní členové správy a úředníci zůstali ve svých funkcích.

Výnosem ministerstva financí č. j. 179.154/49-III/7 ze dne 11. října 1949 bylo nařízeno sloučení Záložny-kampeličky v Úněšově se Záložnou-kampeličkou v Dolní Bělé.

Ke dni 1. listopadu 1951 byla firma ze společenstevního rejstříku přenesena do podnikového rejstříku, zde byla zaregistrována pod značkou Dp 284.

Podle § 14, odst. 1 a 3 zákona č. 84/1952 Sb., o organizaci peněžnictví, se ke dni 1. ledna 1953 Záložna-kampelička v Dolní Bělé sloučila univerzální sukcesí bez likvidace se Státní spořitelnou v Kralovicích. V důsledku toho došlo dne 17. února 1953 k výmazu Záložny-kampeličky v Dolní Bělé z podnikového rejstříku.

Významní činovníci spolku

Předsedové představenstva (starostové)

Josef Drofa	08/1897–05/1901
Jan Tupý	05/1901–05/1905
Vojtěch Hajmrle	05/1905–05/1940
František Piorecký	05/1940–07/1945
František Korb ¹	07/1945–08/1945
František Piorecký	08/1945–08/1945
Josef Vaiz	08/1945–12/1952

Předsedové dozorčí rady

Antonín Kopta	?/1898–04/1899
Emanuel Žaloudek	?/1899–04/1914
Jiří Lukeš	04/1914–09/1917
Emanuel Žaloudek	09/1917–05/1920
Josef Piškule	05/1920–04/1935
František Piorecký	04/1935–04/1940
Emanuel Hajmrle	06/1940–06/1949
Josef Piorecký	06/1949–12/1952

1 Národní správce jmenovaný na základě dekretu prezidenta republiky č. 5/1945 Sb. ze dne 19. května 1945

Vývoj vkladů a zápůjček

<u>rok</u>	<u>vklady</u>	<u>zápůjčky</u>	<u>zisk</u>	<u>obrat</u>
1906	13 806,65 K	9 806,63 K	269,30 K	?
1910	23 557,60 K	19 036,15 K	345,58 K	?
1915	68 471,51 K	12 855,00 K	38,13 K	195 160,13 K
1920	294 229,92 Kč	18 200,00 Kč	3 839,73 Kč	780 602,52 Kč
1925	680 289,44 Kč	207 480,00 Kč	11 787,54 Kč	3 032 142,23 Kč
1930	1 110 460,67 Kč	511 743,00 Kč	12 206,46 Kč	5 455 822,75 Kč
1935	930 888,80 Kč	700 528,00 Kč	7 216,54 Kč	5 409 160,46 Kč
1940	1 455 375,20 Kč	335 353,80 Kč	902,22 Kč	10 363 374,04 Kč
1945	15 106 558,65 Kčs	92 550,00 Kčs	8 244,65 Kčs	62 213 336,50 Kčs
1950	7 109 114,80 Kčs	1 492 061,00 Kčs	68 095,00 Kčs	?

Počet členů spolku

<u>rok</u>	<u>počet členů</u>
1897	29
1906	82
1910	105
1916	123
1925	176
1930	283
1935	393
1940	456
1945	440
1950	424

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Písemnosti předala v roce 1980 Československá státní spořitelna, oblastní závod Plzeň, z podnikového archivu v Nepomuku Státnímu oblastnímu archivu v Plzni a ten následně materiály postoupil zdejšímu archivu (č. př. 524). Předávací protokoly ani žádné jiné podrobnosti o převzetí archiválií se nedochovaly.

Na základě výběru archiválií mimo skartační řízení byla do fondu přiřazena Hlavní kniha Likvidačního fondu měnového (K 26) z dokumentů bývalého Likvidačního fondu měnového (č. př. 56/2009, č. j. SOAP/060-504/2009). Tyto dokumenty byly dosud spravovány Ministerstvem financí a uloženy jako depozitum v Národním archivu.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Archivní fond Záložna-kampelička Dolní Bělá tvoří celkem 26 česky psaných úředních knih z let 1897–1952 (1953), z toho 22 knih správního charakteru (protokol pro valnou hromadu, protokol pro dozorčí radu, protokol pro představenstvo, seznamy činovníků a členů) a 4 účetní knihy. Dále obsahuje 1 karton spisového materiálu (zakládací listiny spolku a úřední korespondence) a fotografii činovníků spolku.

Název archivního fondu byl zvolen na základě Metodického návodu OAS MV k vedení evidence NAD podle vyhl. č. 645/2004 Sb. ze dne 27. července 2009 (Hlava XII, Čl. 17), tj. posledního úředního nebo jinak běžně užívaného názvu svého původce a místa působení.

Při pořádání a inventarizaci fondu bylo přihlédnuto k současným pravidlům pro zpracování archivního materiálu (Metodické návody a instrukce pro zpracování archivního materiálu. SAP X, 1960, č. 2, s. 215–310) a Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010.

V roce 1981 Dr. Josef Pankraz a Marie Vitoušová fond uspořádali a vyhotovili skupinový inventář „Peněžní ústavy v okrese Plzeň-sever (1858) 1867–1954“, k jeho schválení však nedošlo.

Celkový rozsah fondu je 0,41 bm. Knihy jsou řazeny podle obsahu a v rámci jednotlivých druhů chronologicky. Spisový materiál tvoří zakládací listiny spolku, jeho stanovy, doklady o spolkové budově a úřední korespondence, převážně usnesení Krajského soudu v Plzni.

V průběhu inventarizace byl z fondu Záložna-kampelička Dolní Bělá převeden spisový materiál z roku 1953 o celkovém rozsahu 0,01 bm do fondu Okresní spořitelna a záložna Kralovice (EL NAD č. 682). Vnitřní skartace nebyla provedena.

Pod inv. č. 26 je uložen plán z dubna 1886 na opravu požárem poškozeného domu čp. 36, který spolek v roce 1931 zakoupil. Posteriora ve fondu tvoří zápis o předání klíčů od pokladen Státní spořitelny, pobočky v Dolní Bělé, ze dne 12. října 1953 a soupis žadatelů o stavební materiál z bouraného objektu (K 17).

Písemnosti jsou v češtině, podle přílohy č. 3 zákona č. 499/2004 Sb. byly zařazeny do II. kategorie. V době zpracování fondu se nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Materiály archivního fondu Záložna-kampelička Dolní Bělá poskytují poměrně ucelené údaje o činnosti spolku. Fond obsahuje zápisy ze schůzí orgánů, seznamy členů a činovníků a téměř kompletní řadu účetních závěrek. Záznamy jsou dokladem vývoje peněžnictví na regionální úrovni a lze z nich získat i informace o dění v obcích, v nichž působil. Další informace o vývoji spolku obsahuje archivní fond Krajský soud Plzeň I, uložený ve Státním oblastním archivu v Plzni.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a zpracování archivní pomůcky

Archivní fond Záložna-kampelička Dolní Bělá (1886) 1897–1952 (1953) uspořádala a inventář k němu zpracovala Veronika Brožková v říjnu 2010 v SOkA Plzeň-sever se sídlem v Plasích. Čistopis pomůcky zhotovila v březnu 2011 Veronika Brožková.

V Plasích 23. 3. 2011

Veronika Brožková

Seznam použitých pramenů a literatury

Státní oblastní archiv v Plzni, *Krajský soud Plzeň I* /nezpracováno/, Spořitelní a záložní spolek pro Dolní Bělou a okolí, zapsané společenstvo s ručením neobmezeným – sign. Dr I 267, Záložna-kampelička v Dolní Bělé – sign. Dp 284.

Hájek, Jan – Lacina, Vlastislav. *Od úvěrních družstev k bankovním koncernům*. Praha, 1999.

Sbírka zákonů a nařízení Protektorátu Čechy a Morava, 1941 (částka 89, 22. 7.).

Sbírka zákonů a nařízení Republiky československé, 1948 (částka 66, 3. 8.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1933 (částka 53, 14. 8.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 4, 23. 5.).

Zákoník říšský pro království a země v radě říšské zastoupené, 1873 (částka XXV, 17. 5.).

Seznam použitých zkratek

AP	Archivní pomůcka
č. př.	Číslo přírůstku
EL	Evidenční list
ev. jednotka	Evidenční jednotka
inv. č.	Inventární číslo
NAD	Národní archivní dědictví
OAS MV	Odbor archivní správy ministerstva vnitra
SAP	Sborník archivních prací
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
I. Knihy			
1	Protokol pro valnou hromadu (29. 6. 1897–6. 5. 1928)	1897–1928	K 1
2	Protokol pro valnou hromadu (12. 5. 1929–13. 4. 1941)	1929–1941	K 2
3	Protokol pro valnou hromadu (5. 4. 1942–5. 6. 1949)	1942–1949	K 3
4	Protokol pro představenstvo (26. 9. 1897–1. 8. 1909)	1897–1909	K 4
5	Protokol pro představenstvo (9. 8. 1909–8. 8. 1917)	1909–1917	K 5
6	Protokol pro představenstvo (30. 9. 1917–6. 6. 1926)	1917–1926	K 6
7	Protokol pro představenstvo (20. 6. 1926–1. 12. 1929)	1926–1929	K 7
8	Protokol pro představenstvo (14. 12. 1929–15. 5. 1932)	1929–1932	K 8
9	Protokol pro představenstvo (15. 5. 1932–21. 5. 1936)	1932–1936	K 9
10	Protokol pro představenstvo (24. 5. 1936–2. 2. 1939)	1936–1939	K 10
11	Protokol pro představenstvo (21. 2. 1939–2. 7. 1944)	1939–1944	K 11
12	Protokol pro představenstvo (6. 8. 1944–2. 5. 1948)	1944–1948	K 12
13	Protokol pro představenstvo (23. 5. 1948–27. 12. 1952)	1948–1952	K 13
14	Protokol pro dozorčí radu (24. 4. 1898–5. 3. 1922)	1898–1922	K 14
15	Protokol pro dozorčí radu (30. 4. 1922–1. 12. 1935)	1922–1935	K 15
16	Protokol pro dozorčí radu (31. 12. 1935–5. 5. 1947)	1935–1947	K 16
17	Protokol pro představenstvo a dozorčí radu (11. 5. 1947–12. 10. 1953)	1947–1952 (1953)	K 17
18	Seznam činovníků spolkových	1897–1946	K 18
19	Seznam činovníků spolkových	1945–1951	K 19
20	Seznam členů	1898–1952	K 20
21	Seznam členů	1925–1952	K 21
22	Seznam členů	1935–1952	K 22
II. Spisový materiál			
23	Stanovy a jednací řád spolku	1897–1936	N 1
24	Úřední korespondence	1897–1950	N 1

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
25	Smlouvy s pokladníkem	1938–1941	N 1
26	Doklady o budově spolku	(1886) 1931– [1951]	N 1
27	Zprávy pro valnou hromadu	1928–1949	N 1

III. Účetní materiál

a) účetní knihy

28	Účetní závěrky	1916–1934	K 23
29	Účetní závěrky	1934–1944	K 24
30	Účetní závěrky	1945–1947	K 25
31	Hlavní kniha Likvidačního fondu měnového	1947–1952	K 26

b) účty

32	Účetní závěrky	1906–1952	N 1
----	----------------	-----------	-----

IV. Fotografie

33	Fotografie činovníků spolku	1937	F 1
----	-----------------------------	------	-----

Název archivní pomůcky:	Záložna-kampelička Dolní Bělá
Značka archivního fondu:	ZK Dolní Bělá
Časový rozsah:	(1886) 1897–1952 (1953)
Počet evidenčních jednotek:	28 (26 úředních knih, 1 karton, 1 fotografie)
Počet inventárních jednotek:	33
Rozsah v bm:	0,41 bm (úřední knihy – 0,30 bm, karton – 0,11 bm)
Stav ke dni:	23. 3. 2011
Zpracovatel archivního fondu:	Veronika Brožková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Veronika Brožková
Počet stran:	14
Počet exemplářů:	4
Schválila:	Martina Matušková dne 23. 3. 2011 – č. j. SOAP/060-0172/2011